

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze diplomové práce

Samospráva a veřejný život v obci Mrákov

Bc. Marta Růžková

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Práce se zabývá vývojem samosprávy v obci Mrákov ležící v Plzeňském kraji a výzkum je zaměřen na období po roce 1989 až po současnost. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsou popsány a vysvětleny pojmy, které s danou problematikou souvisejí jako např. obecní samospráva, obec, orgány obce a také komunální volby.

Praktická část obsahuje charakteristiku vybrané obce ze socioekonomického a demografického hlediska. Součástí praktické části je také analýza komunálních voleb od roku 1990 až do posledních voleb, které se konaly v roce 2014. Poslední kapitola zahrnuje výsledky získané z dotazníkového šetření a jsou zde také interpretovány rozhovory s občany a představiteli místní samosprávy.

Diplomová práce má charakter případové studie. Ke sběru dat bylo využito několika technik: analýzy dokumentů, dotazníkové šetření, komparace a polostrukturované rozhovory.

Klíčová slova: Mrákov, místní samospráva, rozvoj obce, komunální volby, kandidátní listina, volební strany, místní spolky, volební účast.

Cíl práce

Cílem práce je v rámci zvoleného tématu charakterizovat hlavní socioekonomické ukazatele obce a vyhodnotit jejich vliv na vývoj a fungování místní samosprávy. Dalším cílem je identifikovat aktéry veřejného života a politického procesu v obci (zájmové skupiny, občanská sdružení, spolky, podnikatelské subjekty, místní politické subjekty) a jedním z cílů je také charakterizovat rozhodovací proces místní samosprávy na základě analýzy vývoje lokálního systému a komparace výsledků komunálních voleb v letech 1990 – 2014.

Při řešení tématu si položíme následující výzkumné otázky:

1. Nakolik podobné či rozdílné jsou mechanismy fungování samosprávy v obci Mrákov v porovnání s podobně lidnatými obcemi zkoumanými ve shrnující studii P. Jüptnera? (Jüptner, 2004).

2. Jsou stěžejními aktéry obecní samosprávy v Mrákově politické strany či spíše místní sdružení nezávislých kandidátů a samostatní nezávislí kandidáti?

Metodika práce

Dle Balíka (Balík, 2005, str. 166 - 167) se ve výzkumu politického procesu na lokální úrovni uplatňují především dva hlavní přístupy. První upřednostňuje pohled shora a na komunální politiku pohlíží jako na nejnižší patro veřejného a politického života jako celku. Tento přístup však nezohledňuje místní specifika. Druhý přístup vychází ze základního tvrzení, že komunálních politik je tolik, kolik je obcí. Základní metodou druhého přístupu jsou většinou jednotlivé případové studie, na jejichž základě bývají teprve opatrně konstruována zobecňující tvrzení. Při vypracování práce je využit výzkumný přístup, jenž se snaží zohledňovat odlišnosti v obcích různých velikostí.

Práce je postavena jako případová studie. Ke sběru dat byly využity zejména dvě základní techniky - studium dokumentů a dotazování. Ke studovaným dokumentům patřily kroniky obce, zápisy z jednání obecního zastupitelstva, volební výsledky obsažené na serveru Českého statistického úřadu (ČSÚ) www.volby.cz a další data ČSÚ. Všechny jsou uvedeny v seznamu literatury a zdrojů. Dotazován byl prostřednictvím polostandardizovaného rozhovoru starosta a občané Mrákova.

Důležitým zdrojem informací bylo dotazování občanů obce Mrákov prostřednictvím dotazníkového šetření. Dotazníkové šetření bylo provedeno na náhodném vzorku respondentů. Byl kladen důraz hlavně na to, aby mezi respondenty byli zastoupeni jak mladí, tak i starší lidé, muži i ženy, s různými stupni vzdělání. Dotazník byl rozdán respondentům v papírové podobě prostřednictvím obecního úřadu v Mrákově a obecní pošty, dále byl také rozeslán v elektronické podobě. Elektronické dotazování patří v současné době mezi nejmladší formu dotazování, ale zároveň i mezi nejčastější. Dotazník předložený respondentům se skládá z uzavřených otázek a jedné otevřené otázky. Výsledky z dotazníků byly následně převedeny do elektronické podoby pomocí internetového formuláře Google Docs, z důvodu snadnějšího zacházení s daty. Dohromady bylo rozdáno 100 dotazníků a vrátilo se jich 79. Návratnost dotazníků byla tedy 79 %. Dotazníky, u kterých nebyly vyplněny všechny otázky, nebo bylo více odpovědí, než mělo být, byly vyřazeny. Formulář dotazníku je uveden v příloze práce.

Zjištění:

Diplomová práce je zaměřena na vývoj samosprávy v obci Mrákov po roce 1989 do současnosti. Toto téma jsem si vybrala záměrně vzhledem k faktu, že jsem se v obci narodila a dodnes mám zde trvalé bydliště, tudíž se aktivně účastním komunálních voleb této obce. Dalším důvodem, proč jsem si toto téma vybrala, byl záměr zjistit co nejvíce podrobností o komunální politice a vytvořit si jakýsi návod, podle kterých kritérií si kandidáta, jehož chci volit, vybírat.

Práce byla rozdělena do dvou částí, na část teoretickou a praktickou. V teoretické části byla prostřednictvím odborných publikací nastíněna problematika, která byla dále v praktické části více rozebírána. Byla popsána historie komunálních voleb, podoba obecních orgánů a větší pozornost byla věnována současnému obrazu komunálních voleb (např.: forma kandidatury, struktura hlasů, volební obvod atd.). Praktická část byla již zaměřena na vytyčené cíle a v této části byly převážně využity veřejně dostupné informace z webových stránek ČSÚ, webových stránek obce, zákonů, kroniky obce a také přímo z obecního úřadu v Mrákově. K doplnění potřebných informací bylo provedeno dotazníkové šetření a polostandardizovaný rozhovor se starostou a občany obce Mrákov. V neposlední řadě byla využita i osobní znalost obce.

V obci Mrákov ke konci roku 2013 žilo 1 153 obyvatel. Dle Jüptnerova velikostního rozdělení patří obec Mrákov do kategorie nejmenších obcí s počtem obyvatel do 1700. Proto jednou z výzkumných otázek, které byly položeny, byla: „Nakolik podobné či rozdílné jsou mechanismy fungování samosprávy v obci Mrákov v porovnání s podobně lidnatými obcemi zkoumanými ve shrnující studii P. Jüptnera? (Jüptner, 2004).“ V obci Mrákov se každých voleb účastnily minimálně dvě politické strany a v některých letech se objevovala i sdružení nezávislých kandidátů, která ale neměla delšího trvání. Až při posledních volbách roku 2014 vznikl spolek nezávislých kandidátů, který sklídl velký úspěch. Bylo to Sdružení pro obec Mrákov. Tato tvrzení nejsou v souladu s P. Jüptnerem. Musíme mu však dát za pravdu, že většina kandidátů politických stran jsou nezávislí a kandidaturu berou spíše jako nutné zlo. Od posledních voleb se obec Mrákov shoduje s P. Jüptnerem v tom, že místní samosprávu spravují nezávislí kandidáti v podobě sdružení, kteří představují „pracovitost“ a „schopnost spolupráce“ oproti politickým stranám, které jsou chápány jako zdroj politikaření. Příkladem je KDU-ČSL, která ve sledovaném období od roku 1990 disponovala silnou

kontinuitou a až do roku 2010 vyhrávala každé komunální volby. Současný starosta obce byl členem této strany od svého vstupu na místní politickou scénu. V současnosti je v čele obce již sedmé volební období, ale před posledními volbami roku 2014 přešel z KDU-ČSL k nezávislému Sdružení pro obec Mrákov. Z dotazníkového šetření dále vyplývá, že se respondenti přiklání spíše k přímé volbě starosty a kritizují neprůhlednost volby starosty, což se také shoduje s Jüptnerovým tvrzením.

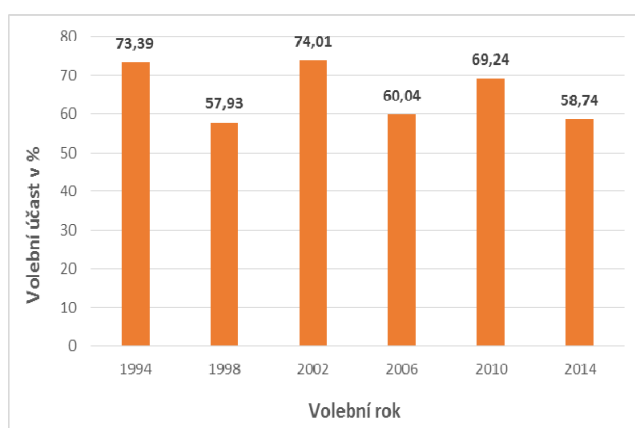
Druhá výzkumná otázka zní: „Jsou stěžejními aktéry obecní samosprávy v Mrákově politické strany či spíše místní sdružení nezávislých kandidátů a samostatní nezávislí kandidáti?“ I přes to, že z dotazníkového šetření vyplývá, že většina voličů dává přednost preferenčním hlasům před celými kandidátními listinami, neměla v dřívějších letech výrazný úspěch jakákoliv sdružení nezávislých kandidátů. Markantní změna nastala v roce 2014, kdy drtivým způsobem vyhrálo Sdružení pro obec Mrákov, jež získalo osm mandátů z devíti, a dosud vyhrávající strana lidovců prožívala v roce 2014 krizi a získala v tomto roce pouze jeden mandát v obecním zastupitelstvu. Tento velký zlom zapříčinil fakt, že spolu se starostou již ve volbách 2014 nekandidovalo za KDU-ČSL pět kandidátů z roku 2010, ti se mezi sebou dohodli a vytvořili si novou kandidátní listinu pod hlavičkou politického hnutí Starostové a nezávislí (STAN). Název nového uskupení „Sdružení pro obec Mrákov“ byl dohodnut na společné schůzi kandidátů za STAN. Z této skutečnosti je zřejmé, že strany jsou v tak „malých“ obcích jako Mrákov jen určité „prázdné nádoby“ a vše záleží hlavně na lidech. Jak je vidět tak v obci Mrákov voliči jdou spíše za lidmi než za značkou a volí spíše jednotlivé kandidáty než politické strany. Dále také v obci přibývá počtu kandidátů bez stranické příslušnosti, což je v současné době velkým trendem po celé ČR.

Dále je z předkládané práce zřejmé, že ve zkoumané obci Mrákov se prosazuje také silná kontinuita u osob a do jisté míry i politických stran. Z politických stran se jedná o komunistickou stranu a stranu lidovou. Název KSČ později KSČM, lze najít na všech kandidátních listinách od roku 1946, kdy v tomto roce vznikla v obci Mrákov a pozici si obhájí i v novodobé obecní politice. Druhou stranou, která má v obci silnou kontinuitu, je strana lidová. V obci Mrákov vznikla v roce 1968 a mezi lety 1990 až 2010 měla v obci nejsilnější pozici. Ze sledovaného období 1990 – 2014 se projevuje silná kontinuita i u starosty Josefa Janečka, který plní funkci starosty již sedmé volební období. A i přes

přestup mezi jednotlivými kandidátními listinami si stále udržuje post starosty obce. Stejně jako starosta obce se v zastupitelstvu obce drží delší dobu několik stejných osob. Z čehož plyne, že v obecním zastupitelstvu nedochází k žádným velkým změnám a stále kandidují stejní lidé.

Z komparace jednotlivých výsledků komunálních voleb v letech 1994 až 2014 je zřejmé, že volební účast není konstantní, ale má střídající trend poklesu a růstu volební účasti, což je vidět v níže uvedeném grafu č. 1. Klesající tendence volební účasti v obci je způsobena převážně nízkým spektrem politických stran a také tím, že se občané obce málo zajímají o místní politické dění.

Graf č. 1: Volební účast v letech 1994 – 2014 v %

Zdroj: vlastní zpracování, www.volby.cz

Obec Mrákov je také zajímavá tím, že velmi dobře hospodaří s obecním majetkem. I přes celkem nízké přijaté transfery má obec Mrákov vymezeno přibližně sedm milionů ročně na investiční plány. Tato částka je na tak malou obec celkem vysoká. V porovnání s obcemi – Blížejev, Chodov a Mochtín, které mají přibližně stejný počet obyvatel a nacházejí se také v Plzeňském kraji, mají tyto obce většinou vymezenou částku na investice okolo 2,5 až 3 milionů. Z toho je vidět, že obec Mrákov se snaží uspokojit co nejvíce potřeb občanů a snaží se neustále zkvalitňovat úroveň života v obci.

Seznam použitým zdrojů:

BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky.* Praha: Grada Publishing, a.s., 2009, 250 s. ISBN 978-80-247-2908-4

BALÍK, Stanislav. *Komunální volby v České republice v roce 2002.* Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2003, 143 s. ISBN 80-210-3211-1

ČMEJREK, Jaroslav, BUBENÍČEK, Václav, ČOPÍK, Jan. *Demokracie v lokálním politickém prostoru.* Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, 240 s. ISBN 978-80-247-3061-5

ČMEJREK, Jaroslav, BUBENÍČEK, Václav, LUHANOVÁ, Markéta. *Politika v regionálním rozvoji. Úvod do studia.* Praha: Provozně ekonomická fakulta České zemědělské univerzity v Praze, 2007, 164 s. ISBN 978-80-213-1157-2

ČMEJREK, Jaroslav, KOPŘIVA, Radek. *Základy veřejné správy.* Praha: Provozně ekonomická fakulta České zemědělské univerzity v Praze, 2007, 126 s. ISBN 978-80-213-1626-3

JÜPTNER, Petr. *Komunální koalice a politické modely.* Politologická revue č. 2, 2004, s. 80 – 99.

KOUDELKA, Zdeněk, ONDRUŠ, Radek, PRŮCHA, Petr. *Zákon o obcích (obecní zřízení).* Praha: Linde, 2009, 486 s. ISBN 978-80-7201-760-7

NEJDL, Josef, PROCHÁZKA, Zdeněk. *Chodsko historické a současné.* Domažlice: nakladatelství Českého lesa, 2013, 158 s. ISBN 978-80-87316-39-9

Internetové zdroje:

Český statistický úřad: Sčítání lidu, domů a bytů [online]. [cit. 2015-2-7]. Dostupné z www: <<http://www.czso.cz/sldb2011/redakce.nsf/i/home>>.

Český statistický úřad: Volby.cz [online]. [cit. 2015-2-25]. Dostupné z www: <<http://www.volby.cz/>>.

Rozpočet obce [online]. [cit. 2015-3-10]. Dostupné z www: <<http://www.rozpocetobce.cz/>>

Obec Mrákov [online]. [cit. 2015-2-5]. Dostupné z www: <<http://www.mrakov.cz/>>

Legislativa:

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)

Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstva obcí